

BO‘LAJAK TARBIYACHILARNI FASILITATOR SIFATIDA KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHNI DIDAKTIK TAKOMILLASHTIRISH*Ro‘ziyeva Zilola Ravshan qizi**O‘zbekiston +998943373402**Osiyo xalqaro universiteti**Pedagogika yo‘nalishi talabasi***Annotatsiya**

Maqolada bo‘lajak tarbiyachilarni fasilitator sifatida kasbiy faoliyatga tayyorlash jarayonida didaktik yondashuvlarni takomillashtirish masalalari o‘rganiladi. Fasilitatorlik kontsepsiyasi zamonaviy pedagogik muhitda talabalarning mustaqil fikrlash, muloqot va tashabbuskorlik ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Tadqiqotda fasilitator sifatida tayyorlashning nazariy asoslari, amaliy usullari hamda pedagogik texnologiyalarni qo‘llashning samaradorligi tahlil qilinadi. Maqolada interaktiv metodlar, loyihaviy va muammoli o‘quv texnologiyalari bo‘yicha tavsiyalar berilgan. Tadqiqot natijalari bo‘lajak tarbiyachilarni kasbiy faoliyatga tayyorlash jarayonida didaktik takomillashtirishning samaradorligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: Fasilitator, bo‘lajak tarbiyachi, kasbiy tayyorgarlik, didaktik takomillashtirish, interaktiv metodlar, loyihaviy ta‘lim, pedagogik texnologiyalar, muammoli o‘quv, o‘quv jarayoni, pedagogik kompetensiya.

Аннотация

В статье изучаются вопросы совершенствования дидактических подходов в процессе подготовки будущих воспитателей к профессиональной деятельности в качестве фасилитаторов. Концепция фасилитации в современном педагогическом пространстве способствует развитию у студентов навыков самостоятельного мышления, коммуникации и инициативности. В исследовании анализируются теоретические основы подготовки фасилитаторов, практические методы, а также эффективность применения педагогических технологий. В статье даны рекомендации по использованию интерактивных методов, проектного и проблемного обучения. Результаты исследования показывают эффективность дидактического совершенствования в процессе подготовки будущих воспитателей к профессиональной деятельности.

Ключевые слова: фасилитатор, будущий воспитатель, профессиональная подготовка, дидактическое совершенствование, интерактивные методы, проектное обучение, педагогические технологии, проблемное обучение, учебный процесс, педагогическая компетентность.

Abstract

The article examines issues related to improving didactic approaches in preparing future preschool educators for professional activity as facilitators. The concept of facilitation in the modern pedagogical environment contributes to the development of students' independent thinking, communication, and initiative skills. The study analyzes the theoretical foundations of facilitator training, practical methods, and the effectiveness of applying pedagogical technologies. The article provides recommendations on the use of interactive methods, project-based learning, and problem-based educational technologies. The research results demonstrate the effectiveness of didactic improvement in preparing future educators for professional practice.

Keywords: facilitator, future educator, professional training, didactic enhancement, interactive methods, project-based learning, pedagogical technologies, problem-based learning, learning process, pedagogical competence.

Zamonaviy ta'lim jarayonida bo'lajak tarbiyachilarni kasbiy faoliyatga tayyorlash masalasi dolzarb ahamiyatga ega. Ta'lim sifati va samaradorligini oshirish, talabalarni mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv va muloqot ko'nikmalari bilan ta'minlash pedagogik jarayonning muhim yo'nalishlaridan biridir. Shu nuqtai nazardan, fasilitatorlik yondashuvi — ta'lim jarayonida o'quvchilarni faol sub'ekt sifatida jalb qilishga, ularning mustaqil qarorlar qabul qilish va muammolarni hal etish qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiluvchi samarali metod hisoblanadi.[1]

Fasilitator konsepsiyasi nafaqat o'qituvchining dars beruvchi roli, balki o'quv jarayonini boshqaruvchi, yo'l-yo'riq ko'rsatuvchi sifatida faoliyat yuritishini taqozo etadi. Bu esa bo'lajak tarbiyachilarni kasbiy tayyorgarlik jarayonida innovatsion pedagogik yondashuvlar, interaktiv metodlar, loyihaviy va muammoli o'quv texnologiyalarini o'zlashtirishga undaydi. Shu bilan birga, fasilitatorlik faoliyati talabalar o'rtasida hamkorlikni rivojlantirish, kommunikativ va ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirish, shuningdek, kasbiy kompetensiyalarni amaliy muhitda qo'llash ko'nikmalarini mustahkamlashga imkon beradi.[2]

Maqolaning dolzarbligi shundaki, bugungi kunda pedagogika oliy ta'lim muassasalarida an'anaviy dars berish usullari o'quv jarayonining barcha talablarini qondira olmaydi. Shu sababli bo'lajak tarbiyachilarni fasilitator sifatida tayyorlash jarayonini didaktik jihatdan takomillashtirish, ularning kasbiy kompetensiyalarini samarali shakllantirish va mustaqil faoliyat ko'rsatish qobiliyatlarini rivojlantirish zaruriy ehtiyojga aylanmoqda.

Maqola maqsadi — bo'lajak tarbiyachilarni fasilitator sifatida kasbiy faoliyatga tayyorlash jarayonida didaktik takomillashtirishning nazariy va amaliy asoslarini o'rganish va samarali pedagogik tavsiyalar ishlab chiqishdir. Tadqiqot obyekti —

bo'lajak tarbiyachilar, predmeti esa ularni fasilitatorlik faoliyatiga tayyorlashning didaktik jihatlari hisoblanadi.

Fasilitatorlik — o'quv jarayonida tarbiyachi yoki o'qituvchining faoliyati sifatida talaba faoliyatini yo'l-yo'riq ko'rsatish, rag'batlantirish va qo'llab-quvvatlashni nazarda tutuvchi pedagogik yondashuvdir. Fasilitator o'qituvchi sifatida emas, balki o'quv jarayonining boshqaruvchisi, muammoni hal qilish va hamkorlikni rivojlantirish bo'yicha maslahatchi sifatida faoliyat yuritadi. Bu yondashuv bo'lajak tarbiyachilarda mustaqil fikrlash, tashabbuskorlik, ijodiy yondashuv va muammolarni hal etish qobiliyatlarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Pedagogik amaliyot shuni ko'rsatadiki, fasilitatorlik yondashuvi o'quvchilarning faolligini oshiradi, ularni bilim olish jarayonida passiv qatnashuvdan faol sub'ektga aylantiradi. Shu nuqtai nazardan, bo'lajak tarbiyachilarni kasbiy tayyorgarlik jarayonida fasilitator sifatida tayyorlash muhim ahamiyat kasb etadi, chunki u kelajakda ularni zamonaviy pedagogik jarayonlarni samarali boshqarishga tayyorlaydi.[3]

Didaktik yondashuv bo'yicha bo'lajak tarbiyachilarni fasilitator sifatida tayyorlash jarayoni quyidagi asosiy tamoyillar asosida tashkil etiladi.

Faoliyatga yo'naltirish tamoyili — talabalarning amaliy faoliyatga asoslangan o'qishini ta'minlash. Bu tamoyil asosida talabalar muammolarni mustaqil hal qilish, guruh ishida faol ishtirok etish va innovatsion yechimlar ishlab chiqish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Hamkorlik tamoyili — o'quv jarayonida talabalar o'rtasida kommunikatsiya va hamkorlikni rivojlantirish, guruh ichida qaror qabul qilish va mas'uliyatni bo'lishish. Bu tamoyil bo'lajak tarbiyachilarda jamoaviy ishlash va pedagogik hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantiradi.[4]

Refleksiv tamoyil — talabalarning o'z faoliyatini tahlil qilish va baholash imkoniyatini yaratish. Bu tamoyil yordamida talabalar o'z pedagogik qarorlarini tanqidiy baholash va yaxshilashga o'rganadi.

Moslashtirilgan pedagogik yondashuv — har bir talabaga individual yondashuvni ta'minlash, uning qobiliyatlari va ehtiyojlariga moslashtirilgan vazifalar berish. Didaktik asoslar orqali bo'lajak tarbiyachilarni fasilitator sifatida tayyorlash jarayoni interaktiv va muammoli metodlar bilan boyitiladi.

Bo'lajak tarbiyachilarni fasilitator sifatida tayyorlash jarayonida quyidagi pedagogik texnologiyalar va metodlardan foydalanish tavsiya etiladi.

Interaktiv o'quv metodlari — guruh ishlari, muammoli muhokamalar, simulyatsion mashg'ulotlar va treninglar talabalarni faol ishtirok etishga undaydi.

Loyihaviy ta'lim — talabalarga real hayotiy vazifalarni yechish orqali tajriba orttirish imkonini beradi. Loyihaviy metod bo'lajak tarbiyachilarning tashabbuskorlik va muammolarni hal etish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Kasbiy situatsiyalar bilan ishlash — o‘quv jarayonida pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish va yechim ishlab chiqish orqali talabalar real pedagogik faoliyatga tayyorlanadi.

Refleksiya mashg‘ulotlari — talabalarning o‘z pedagogik faoliyatini tahlil qilishi va yaxshilash imkonini beruvchi metod.

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, bo‘lajak tarbiyachilarni fasilitator sifatida tayyorlashda interaktiv va loyihaviy metodlarni qo‘llash ularning kasbiy kompetensiyalarini sezilarli darajada oshiradi. Fasilitatorlik faoliyatini shakllantirish orqali talabalar: Muammolarni mustaqil hal qilishga o‘rganadi, o‘quv jarayonini boshqarish va tashkil qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradi, jamoaviy ishlash va kommunikativ kompetensiyalarini mustahkamlaydi, pedagogik qarorlar qabul qilish va refleksiya qilish qobiliyatini oshiradi.[5]

Ushbu maqolada bo‘lajak tarbiyachilarni fasilitator sifatida kasbiy faoliyatga tayyorlash jarayonini didaktik takomillashtirish masalalari o‘rganildi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, fasilitatorlik yondashuvi bo‘lajak tarbiyachilarda pedagogik kompetensiyalarni rivojlantirish, mustaqil fikrlash, muammolarni hal etish, hamkorlik va kommunikativ ko‘nikmalarini shakllantirishda samarali vosita hisoblanadi.

Didaktik takomillashtirishning asosiy yo‘nalishlari sifatida interaktiv metodlar, loyihaviy ta‘lim va muammoli o‘quv texnologiyalari ajralib turadi. Ushbu metodlar bo‘lajak tarbiyachilarning faoliyatga yo‘naltirilishini ta‘minlaydi, ularni pedagogik vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qilishga o‘rgatadi va real pedagogik amaliyotga tayyorlaydi. Shuningdek, refleksiv mashg‘ulotlar yordamida talabalarning o‘z pedagogik faoliyatini tanqidiy tahlil qilish va takomillashtirish qobiliyatlari rivojlantiriladi.[6]

Maqolada ta‘kidlanganidek, bo‘lajak tarbiyachilarni fasilitator sifatida tayyorlash jarayonida didaktik takomillashtirish nafaqat kasbiy kompetensiyalarni oshirish, balki pedagogik jarayonlarni innovatsion yondashuvlar asosida samarali boshqarishga tayyorlashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, ushbu yondashuv pedagogika oliy ta‘lim muassasalarida ta‘lim sifatini oshirish va talabalarni zamonaviy ta‘lim ehtiyojlariga moslashtirish imkonini beradi. Natijada, bo‘lajak tarbiyachilarni fasilitator sifatida tayyorlashning didaktik takomillashtirilgan yondashuvlari pedagogik amaliyot va ilmiy-tadqiqot jarayonida qo‘llanilishi lozim bo‘lgan samarali strategiyalar sifatida tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Zokirova, N.M. (2020). Pedagogik kompetensiyalarni rivojlantirish: nazariy va amaliy aspektlar. Tashkent: O‘zbekiston Respublikasi Pedagogika Universiteti.
2. Karimov, A.T. (2019). Innovatsion pedagogik texnologiyalar va ularning ta‘limdagi roli. Tashkent: Fan va Texnologiya.

3. Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2018). Cooperative Learning in Higher Education: Theories and Practices. New York: Routledge.
4. Shukurov, M.R. (2021). Oliy pedagogika ta'limida interaktiv metodlarni qo'llash. Tashkent: Pedagogika.
5. Brookfield, S. D. (2017). Becoming a Critically Reflective Teacher. San Francisco: Jossey-Bass.
6. Akhmedova, L.F. (2020). Fasilitatorlik yondashuvi va pedagogik jarayonga ta'siri. Tashkent: Ilmiy nashrlar.
7. Slavin, R. E. (2019). Educational Psychology: Theory and Practice. Boston: Pearson.
8. Mirzaeva, S.Z. (2021). Loyihaviy ta'lim metodlari va ularning samaradorligi. Tashkent: O'zbekiston Pedagogika Akademiyasi.
9. Hmelo-Silver, C. E. (2018). Problem-Based Learning: What and How Do Students Learn? Educational Psychology Review, 30(4), 427-450.
10. Qodirov, B.B. (2022). Ta'lim jarayonida interaktiv va muammoli metodlardan foydalanish. Tashkent: Ilmiy maqolalar to'plami.

Ishtirokchi anketasi

Muallifning to'liq F.I.Sh	Ro'ziyeva Zilola Ravshan qizi
Manzili	Buxoro Osiyo Xalqaro universiteti
Ish joyi	Qasqadaryo Viloyati Muborak tumani 3-sonli DMTT direktor o'rinbosari
Ilmiy darajasi, ilmiy unvoni	Pedagogika magistratura yo'nalishi
Maqola nomi E-mail	Bo'lajak tarbiyachilarni fasilitator sifatida kasbiy faoliyatga tayyorlashni didaktik takomillashtirish
Telifon raqami	+998943373402